

Kościół w trosce o fizyczno-duchowy rozwój człowieka na przykładzie Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej

Sport, oprócz rozwoju fizycznego człowieka, ma również duży wpływ na rozwój psychiczny danej osoby. Stanowiąc istotny czynnik samokontroli, sport rozwija intuicję człowieka, jego wyobraźnię i odpowiedzialność. Wymaga on również od jego uczestników współdziałania, wspólnego zbliżania ludzi do siebie przez ćwiczenia, co szczególnie ważne jest w grach zespołowych. Wiedział o tym ks. Jan Bosko, który właśnie poprzez sport próbował przekazać młodym ludziom wartości zarówno z dziedziny kultury, jak i religii. Warto więc zatrzymać się przez chwilę nad metodami pracy z młodzieżą, które stosował oraz nad ich owocem w dzisiejszych czasach. Salezjańska Organizacja Sportowa RP (SALOS RP) jest bowiem kontynuatorem pedagogii ks. Bosko. Organizując igrzyska młodzieży salezjańskiej, przybliża się młodym ludziom Boga, wskazuje na wartości ważne w życiu każdego człowieka oraz uczy współdziałania z innymi w społeczeństwie.

1. Nauczanie Kościoła na temat sportu

Zainteresowanie Kościoła aktywnością fizyczną potęgowane jest przede wszystkim faktem, iż sport stanowi ważny element kultury ma-

sowej, w której uczestniczą na różne sposoby rzesze ludzi różnych nacji, ras i kultur¹.

Kolejni papieże, rozpoczynając od Piusa X, wypowiadali się na temat sportu. Pius X twierdził, że młodzi ludzie powinni uprawiać sport, ponieważ jest on dobry dla ich duszy i ciała. Zgadzał się z nim również Pius XI, któremu szczególnie na sercu leżała sprawa rozwoju sportu, sam bowiem w latach swej młodości był wybitnym i znanym alpinistą. W encyklice poświęconej turystyce górskiej napisał, że „z wszelkich sportów żaden nie jest tak dobroczynny dla zdrowia, duszy i ciała jak turystyka. Przez twardą pracę i wdzieranie się w sferę lekkiego i czystego powietrza siły się odnawiają i wzmacniają, a równocześnie duch przez zwyciężenie wszelkich możliwych trudności hartuje się do spełniania obowiązków życia i jego przeciwnieństw”². Zachęcał młodzież, by ćwiczyła się zarówno w nauce Ewangelii jak i w sporcie, aby nie zaniedbywać ani ciała, ani duszy³.

O wychowaniu sportowym mówił również Pius XII. Potwierdzał on myśl św. Pawła, że Kościół nie może ograniczyć się tylko i wyłącznie do troski o życie duchowe, ale także o ciało fizyczne, które razem z duszą bierze udział w wychwalaniu Boga. Podkreślał, że sport powinien być miejscem

¹ Por. Z. Dziubiński, E. Pleń. „*Wy jesteście moją jedyną nadzieją*”. Warszawa 2005 s. 47.

² Tamże s. 50.

³ Por. M. Stryczek. *Aksjologia sportu*. Lublin 2011 s. 37.

kształtowania cnót: rzetelności, uległości, posłuszeństwa, wyrzeczenia, wierności dla zobowiązań, szlachetności dla zwyciężonych, wytrwałości w czasie niepowodzeń, wyrozumiałości, sprawiedliwości, czystości i umiarkowania. Według Piusa XII, cnoty te można nabyć wówczas, gdy jest się człowiekiem szczerzej modlitwy i religijności⁴. Papież wspominał również o sporcie wyczynowym, zarobkowym i zachęcał, aby w jego ramach respektowana była zasada solidarności⁵.

Zwolennikiem kultury fizycznej i sportu był również Jan XXIII, który uważał, iż przy pomocy gier sportowych można rozwijać wiele zalet, zarówno fizycznych jak i duchowych⁶. Konstytucja o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* podkreślała natomiast znaczenie wolnego czasu dla odprężenia duchowego, wzmocnienia zdrowia psychicznego i fizycznego przez swobodne zajęcia i studia, podróże oraz ćwiczenia i pokazy sportowe⁷. Kontynuatorem soborowej linii odnowy Kościoła katolickiego był Paweł VI, który w 1964 roku skierował do sportowców następujące słowa: „Kościół widzi w sporcie gimnastykę ducha, ćwiczenie fizyczne i ćwiczenie moralne; dlatego podziwia, próbuje, zachęca do rozwoju sportu w jego przeróżnych formach, a szczególnie w systematyczności, potrzebie dla młodego pokolenia, zwróconej na harmonijny rozwój ciała i jego

energii; także w formie zawodowej”⁸. Paweł VI, wzorując się na antycznym powiedzeniu: *mens sana in corpore sano* – w zdrowym ciele, zdrowy duch, mówi również o cnotach kardynalnych w sporcie, a w szczególności o wytrzymałości i wytrwałości⁹.

Do kształtowania cnót poprzez sport odnosił się również Jan Paweł II, mówiąc, iż dobrze zorganizowany sport „jest nosicielem niezwykle ważnych wartości moralnych i wychowawczych, stając się przez to szkołą cnót i wewnętrznej równowagi oraz zewnętrznej kontroli, a także wstępem do prawdziwych trwałych zdobyczy”¹⁰. Podczas Jubileuszu Sportowców w roku 2000 Papież nauczał, że sport jest jednym z ważnych zjawisk, które jest zdolne przekazać głębokie wartości językiem zrozumiałym powszechnie. Podkreślał również, że sport może stać się nośnikiem wzniosłych ideałów humanistycznych i duchowych, ale pod warunkiem, że będzie praktykowany w duchu poszanowania reguł¹¹. „Należy podkreślić i rozwijać – mówił Jan Paweł II – liczne pozytywne aspekty sportu, ale trzeba też dostrzegać różne sytuacje nieprawidłowe, do jakich on może czasem prowadzić”¹². Z jednej strony, bowiem sport ujawnia bogate możliwości fizyczne, intelektualne i duchowe z drugiej natomiast może sprzeniewierzyć się swoim prawdziwym celom, służąc obcym sobie interesom, lekceważącym

⁴ Por. tamże s. 38.

⁵ Por. Dziubiński, Pleń. „*Wy jesteście...*” s. 51.

⁶ Por. Stryczek. *Aksjologia sportu* s. 39.

⁷ Por. KDK 61.

⁸ Cyt za: Dziubiński, Pleń. „*Wy jesteście...*” s. 52.

⁹ Por. List Pastorski Episkopatu Włoch: „*Sport a życie chrześcijańskie*”. Mediolan 1995. W: *Sport na przełomie tysiącleci: szanse i nadzieje*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 2000 s. 34.

¹⁰ Cyt za: Dziubiński, Pleń. „*Wy jesteście...*” s. 57.

¹¹ Por. Jan Paweł II. *Oblicze i dusza sportu*. W: *Sport w służbie młodzieży*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 2007 s. 17.

¹² Jan Paweł II. *Rachunek sumienia dla sportu*. W: *Sport w służbie...* s. 22-23.

centralną rolę człowieka¹³. Trzeba pamiętać, że „celem sportu jest człowiek, cały człowiek, w swym wymiarze cielesnym i duchowym”¹⁴. Człowiek nigdy nie może być środkiem do zdobycia celu, jakim jest medal czy sława. Sportowcy powinni więc być mocni, mocą swojej wiary oraz przywiązania do podstawowych wartości, których nie wolno nigdy usunąć na bok czy z nich zrezygnować¹⁵. Sport jest zatem taką aktywnością człowieka, której celem jest jego rozwój całościowy oraz tworzenie więzi społecznych¹⁶.

Również Benedykt XVI wyraził apel o właściwy charakter sportu. Papież wspominał, iż pewne cechy, obecne w życiu sportowca powinny być rozwijane i pielęgnowane, a zaliczyć do nich można: wytrwałość, determinację, zaangażowanie, gotowość do poświęcenia, wewnętrzną i zewnętrzną dyscyplinę, wrażliwość na innych, sprawiedliwość, solidarność. Sportowiec powinien te cechy przełożyć na życie rodzinne, religijne i społeczne, aby stawać się świadkiem dla ludzi młodych żyjących często w poczuciu zaniku wartości¹⁷.

Papież Franciszek, podczas audencji dla reprezentacji Włoch i Argentyny w piłce nożnej, powiedział do piłkarzy: „jesteście mistrzami sportu,

ale przede wszystkim ludźmi, osobami ludzkimi, macie zalety i wady, serce i idee, dążenia i problemy”¹⁸. Papież podkreślił, że na piłkarzach ciąży pewna odpowiedzialność społeczna, że są niejako punktem odniesienia dla wielu ludzi, którzy patrząc na nich, biorą z nich przykład w tym, co dobre, ale również i w tym, co złe. Franciszek wezwał więc wszystkich piłkarzy do dawania przykładu lojalności, szacunku i altruizmu¹⁹.

2. Wychowanie poprzez sport w myśli pedagogii św. Jana Bosko

Towarzystwo im. św. Franciszka Salezego zostało założone przez księdza Jana Bosko w 1854 roku w Turynie. Zadaniem, które postawił towarzystwu założyciel była praca wychowawcza wśród młodzieży, którą organizowano w zakładach zwanych oratoriami²⁰. Skupiały one ubogich, zaniedbanych chłopców pragnących zdobywać wiedzę oraz tych, którzy sprawiali problemy wychowawcze²¹.

Ksiądz Jan Bosko jest postrzegany obecnie jako jeden z największych wychowawców, będąc nie tyle teoretykiem wychowania, co praktykiem, starającym się znaleźć najbardziej skuteczne metody rozwiązywania

¹³ Por. Jan Paweł II. *Oblicze i dusza...* W: *Sport w służbie...* s. 17.

¹⁴ Cyt za: Dziubiński, Pleń. „Wy jesteście...” s. 61.

¹⁵ Por. Stryczek. *Aksjologia sportu* s. 43.

¹⁶ Por. Jan Paweł II. *Sport misją i świadectwem*. W: *Sport w służbie...* s. 27.

¹⁷ Por. Stryczek. *Aksjologia sportu* s. 43.

¹⁸ Franciszek. *Najpierw ludzie, a potem mistrzowie sportu*. „L'Osservatore Romano” 34:2013 nr 10 s. 43.

¹⁹ Por. tamże s. 43-44.

²⁰ Oratorium – w początkowym okresie pełniło rolę schroniska dla młodych bezdomnych, było miejscem spotkań i katechezy. W późniejszym okresie stało się szkołą przyuczającą do zawodu, miejscem pracy, ale przed wszystkim domem, w którym odbywała się nauka chrześcijańskiego humanizmu. Ważną rolę w życiu Oratorium pełniły takie rzeczywistości, jak: boisko, rekreacja, gry, zabawy, turystyka, wycieczki. Zob. Z. Dziubiński. *Spółeczne i religijne przesłanki powstania Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej*. W: *Salezianie a sport*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 1998 s. 190.

²¹ Por. W. J. Burzyński. *Istota systemu prewencyjnego i sportu w salezjańskim wychowaniu*. W: *Salezianie a sport*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 1998 s. 147-148.

młodzieńczych problemów²². Całą swoją działalność pedagogiczną skupił wokół troski o wszechstronny rozwój człowieka, szczególnie młodego²³. Ksiądz Bosko jako formy pracy z młodzieżą szczególnie preferował gry i zabawy, przechadzki, spotkania, teatr. Miały one na celu wyrobienie u wychowanka szacunku do innych, odpowiedzialnej kultury osobistej i zdrowia²⁴.

Wśród środków pedagogicznych, które stosował ksiądz Bosko w formowaniu młodzieży, działalność sportową uznał za jeden z najbardziej skutecznych. Uznawał (patrzac na człowieka integralnie), że wychowanek ma ciało, ale też w jakimś sensie jest ciałem, że istnieje jako istota cielesna. Stawiając sobie za cel wszechstronny rozwój osobowy człowieka, mówił również o niezbędnej roli sportu i aktywności fizycznej. Rozwój fizyczny pojmował wszechstronnie i szeroko. Nie ograniczał się zatem do pojmowania wychowania fizycznego w sensie szkolnym, jako zajęcia sportowe czy ćwiczenia gimnastyczne. Mówił raczej o rozwoju cielesnej sfery wychowanka, jako jednego z wymiarów jego osobowości²⁵.

Sport w znaczeniu, jaki nadajemy mu dzisiaj szczególnie w wyczynowej formie nie był obecny w praktyce wychowawczej ks. Bosko. Obecna natomiast była idea sportu rozumiana jako zabawa, gra, rekreacja czy wysiłek fizyczny²⁶. Założenia i metody pracy stworzone przez Jana Bosko obfitowały zatem w wiele propozycji gier i zabaw, zachęcały do wycieczek pieszych, przedkładając tym samym zajęcie na boisku od tych organizowanych w budynku. Boisko pełniło swego rodzaju funkcję diagnostyczną, gdyż dziecko, które się nie bawi, nie biega, wymaga dokładniejszej obserwacji wychowawcy, ponieważ nie zachowuje się, jak zdrowe dzieci²⁷. Na boisku, między wychowawcami i wychowanymi powinna panować atmosfera serdeczności, braterstwa i przyjaźni. Oprócz bowiem funkcji rekreacyjnej, boisko jest przede wszystkim przestrzenią pedagogiczną, gdzie dokonuje się wychowanie²⁸. Rozwój fizyczny wychowanków dokonywał się w perspektywie całościowego rozwoju osobowego, który realizowany był według ściśle określonych reguł (tzn. „Pedagogia boiska”²⁹).

²² Por. B. Nowak. *Spotkanie z pedagogią Jana Bosco*. W: *Salezianie a sport*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 1998 s. 156.

²³ Por. J. Marszałek. *Pedagogia boiska w personalistycznym systemie wychowawczym św. Jana Bosco*. W: *Kościół a sport*. Red. M. Barlak, Z. Dziubiński. Warszawa 1995 s. 233.

²⁴ Por. Burzyński. *Istota systemu prewencyjnego...* s.151.

²⁵ Por. Marszałek. *Pedagogia boiska...* s. 234-235.

²⁶ Por. K. Misiaszek. *Wychowawcza rola sportu w systemie prewencyjnym św. Jana Bosco*. W: *Salezianie a sport*. Red. Dziubiński. Warszawa 1998 s. 137.

²⁷ Por. Burzyński. *Istota systemu prewencyjnego...* W: *Salezianie a sport*. Red. Dziubiński s. 152.

²⁸ Por. Marszałek. *Pedagogia boiska...* W: *Kościół a sport*. Red. Barlak, Dziubiński s. 237.

²⁹ W Pedagogii Boiska można zauważyć pewne prawidłowości, którymi się kieruje:

Zasada 1: Ciało jest integralnym składnikiem ludzkiej osobowości.

Zasada 2: Rozwój fizyczny jest jednym z wymiarów celu wychowawczego.

Zasada 3: Kultura fizyczna pełni rolę służebną w odniesieniu do powołania.

Zasada 4: Pedagogia Boiska jest jednym z filarów Systemu Wychowawczego.

Zasada 5: Życie Boiska jest jednym z elementów środowiska wychowawczego, jakim jest Oratorium.

Zasada 6: Aktywność sportowa jest jednym z sektorów procesu wychowawczego.

Zasada 7: Czas ćwiczeń sportowych jest uprzywilejowanym momentem miłości pedagogicznej.

Zasada 8: Sport jest jednym ze środków wychowania.

Zasada 9: Czas ćwiczeń sportowych jest częścią porządku dnia.

Zasada 10: Sport jest jednym z warunków rozwoju fizycznego. (por. tamże s. 245-251.)

Sport miał do spełnienia wielką rolę, ponieważ przygotowywał stopniowo wszystkie sfery ciała do osobowej integracji. Był więc autentyczną pedagogią boiska, w której wychowawca okazywał swoją przyjaźń wychowankowi uczestnicząc w drodze do jego pełni osobowej³⁰. Ks. Bosko mówił, że wychowanie fizyczne nie powinno ograniczać się tylko i wyłącznie do wykonywania mechanicznych ćwiczeń czy też prac fizycznych czy ręcznych. Jest ono bowiem przede wszystkim „przeniknięte tym, co stanowi istotę całego wychowania, to znaczy troską o doskonałość wychowanka, będącego integralną całością cielesno-duchową”³¹.

3. Geneza powstania oraz główne założenia Salezjańskiej Organizacji Sportowej RP

Święty Jan Bosko preferował w swym systemie hasło wychowania przez radość i zabawę, przypisując sportowi szczególną rolę. Ważne miejsce wyznaczył miłości wychowawczej, w której widział sposób dotarcia do młodych ludzi. Uważał, że jeśli ktoś chce realizować posłannictwo wychowawcze musi nie tylko sam kochać, ale też dać poznać, że kocha, wtedy sam będzie kochany. Gdy młodzież czuje, że jest kochana w tym, co robi, uczy się jednocześnie akceptacji spraw, które z natury dla ludzi młodych są mniej atrakcyjne, takich jak: nauka, praca, rzetelność, dyscyplina³².

Na powstanie Salezjańskiej Organizacji Sportowej złożyło się wiele elementów, które przez lata tworzyły

podwalinę do powstania owego stowarzyszenia. Pierwszym było nowoczesne ustawodawstwo (zwłaszcza ustawa o stowarzyszeniach), które w wyniku suwerennych decyzji obywateli pozwoliło na powołanie do życia nowych podmiotów życia sportowego (co było niemożliwe przed rokiem 1989). Stowarzyszenia kultury fizycznej powstawały zgodnie z porządkiem demokratycznego państwa, a ich struktura organizacyjna opierała się na ustanowionym prawie, respektując tym samym zasadę równości wszystkich jednostek³³.

Ważne dla powstania Salezjańskiej Organizacji Sportowej okazały się również zmiany w zapleczu teologiczno-filozoficznym i doktrynalnym Kościoła katolickiego, które dowartościowały człowieka i ludzkie ciało oraz nowe podejście do kwestii sportu przez Sobór Watykański II, uzasadnił w kategoriach teologicznych konieczność dbania o zdrowie oraz sprawność fizyczną. Episkopat Polski w dwóch listach duszpasterskich: *O zagrożeniach zdrowia i sportu* i *O chrześcijańskich wartościach turystyki* wskazał na niezbyt zadowalający stan zdrowia oraz sprawność fizyczną Polaków, a w konsekwencji wskazał na potrzebę działania w tym obszarze środowisk katolickich³⁴.

Salezjańska Organizacja Sportowa powstała na bazie doświadczeń włoskiego Polisportive Giovanili Salesiane (PGS), który został powołany w 1967 roku. Salezjańska Organizacja Sportowa stanowi również przedłużenie działalności sportowej salezjańskich oratoriów, w ramach których prowadzona była praca

³⁰ Por. Burzyński. *Istota systemu prewencyjnego...* W: *Salezjanie a sport*. Red. Dziubiński s. 153.

³¹ Tamże.

³² Por. Z. Dziubiński. *Spółeczne i religijne przesłanki...* W: *Salezjanie a sport*. Red. Dziubiński s. 191-192.

³³ Por. tamże s. 183-192.

³⁴ Por. Tamże s. 192-193.

sportowo-wychowawcza wśród dzieci i młodzieży. Powołanie stowarzyszenia poprzedzone było wieloma wizytami przedstawicieli włoskiego PGS w Polsce, jak również wizytami przedstawicieli polskiego środowiska we Włoszech³⁵. Nie można w tym miejscu pominąć roku 1989, w którym to polscy salezianie zostali zaproszeni do wzięcia udziału w obozie sportowym organizowanym przez PGS w Barcelonie. Spotkanie to zaowocowało w kolejnych latach, kiedy to polskie drużyny reprezentowały swój kraj podczas Europejskich Igrzysk Salezjańskich czy Mistrzostw Europy³⁶.

Momentem kulminacyjnym okazał się dzień 6 maja 1992 r., kiedy to w Domu Salezjanów w Warszawie odbyło się Zebranie Założycielskie Salezjańskiej Organizacji Sportowej, na którym przyjęto Statut i podjęto uchwałę o powołaniu Salezjańskiej Organizacji Sportowej – SALOS³⁷. 29 czerwca 1992 r., decyzją Prezesa Urzędu Kultury Fizycznej i Turystyki w Warszawie, Salezjańska Organizacja Sportowa została wpisana do rejestru stowarzyszeń kultury fizycznej. Od tamtego czasu prowadzona była działalność popularyzatorska, naukowa oraz wydawnicza. Organizowane były sympozja naukowe, rozwijane były również liczne kontakty z młodzieżą innych krajów³⁸.

W sportowej działalności SALOS podstawą są jej cele i zadania, które wynikają z duchowości salezjańskiej oraz systemu prewencyjnego ks. Jana Bosko. Podejmują one również

wyzwania Soboru Watykańskiego II, a w szczególności konstytucji pastoralnej *O Kościele w świecie współczesnym*, dekretu *O wychowaniu chrześcijańskim* oraz *O apostołstwie świeckich*³⁹.

Wybrane cele SALOS RP to:

- rozwijanie wychowawczych, kulturalnych i społecznych aspektów sportu, w ramach uznanego wzoru człowieka i społeczeństwa, inspirowanych wizją chrześcijańską i bogactwem salezjańskiej tradycji wychowawczej; krzewienie humanistycznych i personalistycznych wartości sportu, inspirowanego ideą olimpizmu, z jego naczelnymi wartościami pokoju, wolności, szacunku, godności, tolerancji, przyjaźni, solidarności i *fair play*;

- podejmowanie i realizowanie przedsięwzięć zmierzających do szeroko rozumianego wychowania i asystencji w procesie wzrastania dzieci i młodzieży, szczególnie zaś znajdujących się w trudnych warunkach materialnych oraz pochodzących ze środowisk zagrożonych społecznie;

- propagowanie i umacnianie chrześcijańskich wzorów współzawodnictwa w sporcie i poza nim, opierających się na normie personalistycznej jako naczelnej zasadzie postępowania;

- wzbogacanie kultury fizycznej dzieci i młodzieży o elementy wychowawczo-formacyjne, kulturalno-religijne i socjalno-intelektualne;

- propagowanie wolontariatu w sporcie dzieci i młodzieży⁴⁰.

³⁵ Por. Dziubiński, Pleń. „Wy jesteście...” s. 153-154.

³⁶ Por. M. Lach. *Geneza Salezjańskiej Organizacji Sportowej (SALOS RP)*. W: *Salezianie a sport*. Red. Dziubiński s. 196-197.

³⁷ Por. Dziubiński, Pleń. „Wy jesteście...” s. 154.

³⁸ Por. M. Lach. *Geneza Salezjańskiej Organizacji Sportowej (SALOS RP)*. W: *Salezianie a sport*. Red. Dziubiński s. 198-199.

³⁹ Por. Dziubiński, Pleń. „Wy jesteście...” s. 160.

⁴⁰ Tamże s. 160-162.

Salezjańska Organizacja Sportowa RP stanowi rozwinięcie sportowej działalności oratoriów. Nawiązuje zatem do tradycji, ale jednocześnie otwarta jest na nowoczesność, przejawiającą się na wielu możliwych płaszczyznach. Na gruncie antropologii przyjmuje fundamentalną naukę o człowieku jako bycie, który posiada najwyższą w świecie stworzonym wartość. Na płaszczyźnie etycznej stawia osobę ludzką jako cel wszelkiej działalności, sprzeciwiając się jakimkolwiek próbom degradacji człowieka oraz wykorzystywania go jako środka do realizacji innych wartości. Natomiast potrzebę uczestnictwa w sporcie wyjaśnia nie tylko w kontekście doczesnych potrzeb, ale także w wymiarze eschatologicznym i soteriologicznym⁴¹.

4. Salezjańska Organizacja Sportowa RP w trosce o duchowy rozwój człowieka

Współcześnie znacznie zmniejszyła się liczba młodych ludzi, którzy otwarcie identyfikują się z wiarą. Wyraźnemu zmniejszeniu uległa również ilość ludzi głęboko wierzących, wzrosła natomiast liczba osób niepraktykujących. Z badań socjologicznych młodzieży wynika, że dość dynamicznie rozwija się proces rozluźniania więzi z Kościołem oraz widoczny jest proces laicyzacji i sekularyzacji. Spadł również odsetek młodzieży akceptującej normy moralne przekazywane przez Kościół. Systematycznej liberalizacji uległy bowiem postawy młodzieży

względem zdrady małżeńskiej oraz prawa do aborcji. Zwiększyła się również swoboda seksualna wśród młodzieży oraz akceptacja aktywności seksualnej przed ślubem⁴².

Salezjanie stoją na straży moralności wśród dzisiejszej młodzieży, poszukując środków, które będą doskonałą odpowiedzią na owe „znaki czasu”. Dlatego też, uczestnictwo w niedzielnej Eucharystii jest dla Salezjańskiej Organizacji Sportowej RP priorytetem. Jako kapłani i zakonnice głoszą Ewangelię i pomagają młodym ludziom we wzrastaniu w wierze. Na tym polega właśnie duszpasterstwo. Salezjanie poprzez sport chcą przekazać młodemu pokoleniu wartości i ewangeliczny sens, obecny w każdym doświadczeniu życiowym młodych ludzi. Robią to w różny sposób⁴³. Podstawą jest prowadzenie działalności właściwej wyłącznie Kościołowi, jakimi są: katecheza, przepowiadanie, liturgia⁴⁴. Katecheza bowiem stanowi integralną część procesu ewangelizacji dzieci i młodzieży. Jej celem jest przede wszystkim pomoc w doprowadzeniu młodych ludzi do wiary dojrzałej, w której nie ma miejsca na rozdziewiek między wartościami deklarowanymi a życiem. Katecheza ma przybliżyć młodym ludziom żywego Chrystusa, który powinien stać się inspiracją i ostatecznym celem ich życia⁴⁵.

Salezjanie angażują także swe siły w realizację procesu wychowania dzieci i młodzieży. Nie podejmują zatem działań ściśle religijnych, ale także uczestniczą w takiej działalności

⁴¹ Por. Z. Dziubiński. *Społeczne i religijne przesłanki...* W: *Salezjanie a sport*. Red. Dziubiński s. 193.

⁴² Por. Dziubiński, Pleń. „*Wy jesteście...*” s. 108.

⁴³ Por. J. Vecchi. *Duszpasterstwo i sport*. W: *Sport w służbie...* Red. Dziubiński s. 49-50.

⁴⁴ Por. tamże s. 50.

⁴⁵ Por. Dziubiński, Pleń. „*Wy jesteście...*” s. 107-108.

człowieka, która służy całościowemu rozwojowi osoby ludzkiej. Proces ten jest ważny, ponieważ słuszne interesy związane z podstawowymi doświadczeniami życiowymi stanowią sytuację wyjściową dla młodych, aby móc wprowadzić ich na drogę ewangelizacji⁴⁶.

Trzecia sfera działalności Salezjańskiej Organizacji Sportowej RP to wrażliwość misyjna. Sam bowiem ks. Bosko powiedział: „Chcę być proboszczem tej młodzieży, która nie ma parafii i nauczycielem tej młodzieży, która nie ma szkoły”⁴⁷. Chodzi tutaj o młodzież, która nie należy ani do instytucji religijnych, ani wychowawczych. Trzeba więc wychodzić naprzeciw takim osobom, to jest właśnie myślenie misyjne, którym kierują się Salezjanie⁴⁸.

Oratorium salezjańskie zdaje się więc być jedną z trafniejszych odpowiedzi na potrzeby ewangelizacyjne młodych ludzi. To właśnie realizacja celów w duchu ewangelicznych ideałów oraz rodzinny klimat, pełen szacunku i życzliwości stanowią warunki powodzenia procesu wychowania do wiary. Wiele zależy od opiekunów i animatorów młodzieży, księży i zakonnic, którzy charakteryzują się niezwykłą twórczością, chęcią do działania, zaangażowaniem w swoją posługę, szacunkiem, lojalnością a przede wszystkim miłością. W salezjańskim wychowaniu w wierze i do wiary dominują zatem różnorodne formy religijności, rozwijanie małych wspólnot religijnych i stowarzyszeń. Większy nacisk kładzie się na osobowe pogłębianie wiary i na zgodność jej nakazów z życiem codziennym młodych ludzi⁴⁹.

5. Salezjańska Organizacja Sportowa RP w trosce o fizyczny rozwój człowieka

Sport jest jednym z powszechnych doświadczeń młodzieżowych. Jest zjawiskiem typowo świeckim, które przyciąga wiele osób nieuważliwych jeszcze na tematykę religijną. Pomaga również w rozwoju pojedynczych osób, gdyż jest zjawiskiem, w obrębie którego mogą rodzić się fundamentalne pytania o sens życia i kierunek dalszego rozwoju. Salezjanie zajmują się sportem, ponieważ poprzez sport trafiają do młodzieży. Towarzyszą im w doświadczeniach ludzkich, bogatych w wartości indywidualne i społeczne. Poprzez sport pragną dotrzeć z orędziem zbawienia do tych, którzy nie prosili o to, a chętnie włączają się w formowanie grup i wspólnot. Sport jest zatem dla salezjanów polem działania, które stwarza możliwości do pracy wychowawczej⁵⁰.

Dzieci i młodzież skupiona w Salezjańskiej Organizacji Sportowej RP uczestniczy w całorocznym systemie rozgrywek sportowych, które mają czterostopniową strukturę. Najpierw rywalizują w mikroregionach, reprezentując najbardziej popularne dyscypliny sportowe: koszykówkę, piłkę nożną, siatkówkę i tenis stołowy. Później są makroregiony i inspektoraty, żeby w końcu spotkać się w „wielkim finale” na ogólnopolskich igrzyskach młodzieży salezjańskiej. Należy podkreślić, że rozgrywki prowadzone są zgodnie z zasadami chrześcijańskimi, ale także nawiązują do ducha nowożytnego olimpinizmu, z jego uniwersalnymi wartościami pokoju, godności, szacunku, przyjaźni, braterstwa i *fair play*⁵¹.

⁴⁶ Por. J. Vecchi. *Duszpasterstwo i sport*. W: *Sport w służbie...* Red. Dziubiński s. 50.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Por. tamże.

⁴⁹ Por. Dziubiński, Pleń. „*Wy jesteście...*” s. 109-110.

⁵⁰ Por. J. Vecchi. *Duszpasterstwo i sport*. W: *Sport w służbie...* Red. Dziubiński s. 54-55.

⁵¹ Por. Dziubiński, Pleń. „*Wy jesteście...*” s. 164-165.

Kolejną inicjatywą salezjanów są ogólnopolskie igrzyska młodzieży salezjańskiej w futsalu. Jej inicjatorem był ks. Tadeusz Balicki SDB. Najpierw odbywają się spotkania w trzech kategoriach wiekowych są rozgrywane w inspektoriat, a następnie podczas ogólnopolskich igrzysk salezjańskiej młodzieży. Każdego roku reprezentacja SALOS RP bierze także udział w Światowych Igrzyskach Młodzieży Salezjańskiej, które rozgrywane są od 1990 roku. Celem igrzysk jest przede wszystkim stwarzanie warunków salezjańskiej młodzieży do rywalizacji sportowej oraz budowanie przez sport nowego świata opartego na humanizmie i personalizmie. Świata, który respektuje takie wartości, jak: pokój, przyjaźń, prawda, dobro, wolność, miłość, sprawiedliwość i solidarność. Dla organizatorów ważna jest również wymiana doświadczeń i wartości dokonująca się podczas igrzysk, poznanie kultury i obyczajów innych narodów oraz doskonalenie walorów społecznych, moralnych i religijnych⁵².

Mając na uwadze dynamiczny rozwój stowarzyszenia oraz powiększające się potrzeby w zakresie dobrze przygotowanych kadr sportowych, SALOS RP organizuje każdego roku kursy na stopień instruktora rekreacji ruchowej, kursy doszkoleniowe dla salezjańskich animatorów

sportowych i inne. Wszystkie kursy prowadzone są w oparciu o zatwierdzony przez Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu salezjański program, w którym oprócz zagadnień ogólnych i specjalistycznych zawarte są elementy typowe dla salezjańskiego sposobu pracy sportowo-wychowawczej z dziećmi i młodzieżą oraz systemu wychowawczego ks. Jana Bosko⁵³.

Podsumowanie

Znaczenie, jakie ks. Jan Bosko nadawał zabawie wynikało z ogólnych założeń jego koncepcji wychowania, która zakładała postulat harmonijnego rozwoju wychowanka. Jedną z wartości rozwojowych jest właśnie sport i zabawa. Salezjańska Organizacja Sportowa RP, jak to zostało przedstawione, stara się rozwijać w swoich wychowankach sferę fizyczną, duchową i emocjonalną. Młodzież uczestnicząca w wydarzeniach organizowanych przez SALOS RP ma okazję do pełnego rozwoju swojej osobowości oraz stworzenia własnej hierarchii wartości odpowiadającej idei chrześcijańskiej. Natomiast podczas zabaw i gier młody człowiek zdolny jest doświadczyć sensu i znaczenia wolności, twórczości, pomysłowości, ale także dyscypliny, współpracy i solidarności.

Bibliografia:

- Burzyński. W.J. *Istota systemu prewencyjnego i sportu w salezjańskim wychowaniu*. W: *Salezjanie a sport*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 1998.
- Dziubiński Z., Pleń E. *„Wy jesteście moją jedyną nadzieją”*. Warszawa 2005.
- Dziubiński Z. *Spółeczne i religijne przesłanki powstania Salezjańskiej Organizacji Sportowej Rzeczypospolitej Polskiej*. W: *Salezjanie a sport*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 1998.
- Franciszek. *Najpierw ludzie, a potem mistrzowie sportu*. „L'Osservatore Romano” 34:2013 nr 10.

⁵² Por. tamże s. 167-176.

⁵³ Por. tamże s. 184.

- Jan Paweł II. *Oblicze i dusza sportu*. W: *Sport w służbie młodzieży*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 2007.
- Jan Paweł II. *Rachunek sumienia dla sportu*. W: *Sport w służbie młodzieży*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 2007.
- Konstytucja *Duszpasterska o kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*. W: Sobór Watykański II. *Konstytucja. Dekrety. Deklaracje*. Poznań 2002.
- Lach M. *Geneza Salezjańskiej Organizacji Sportowej (SALOS RP)*. W: *Salezjanie a sport*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 1998.
- List pasterski Episkopatu Włoch. *Sport a życie chrześcijańskie*. Mediolan 1995. W: *Sport na przełomie tysiącleci: szanse i nadzieje*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 2000.
- Marszałek J. *Pedagogia boiska w personalistycznym systemie wychowawczym św. Jana Bosco*. W: *Kościół a sport*. Red. M. Barlak, Z. Dziubiński. Warszawa 1995.
- Misiaszek K. *Wychowawcza rola sportu w systemie prewencyjnym św. Jana Bosko*. W: *Salezjanie a sport*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 1998.
- Nowak B. *Spotkanie z pedagogią Jana Bosco*. W: *Salezjanie a sport*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 1998.
- Stryczek M. *Aksjologia sportu*. Lublin 2011.
- Vecchi J. *Duszpasterstwo i sport*. W: *Sport w służbie młodzieży*. Red. Z. Dziubiński. Warszawa 2007.

Magdalena Jolanta Rutkowska – doktorantka katechetyki KUL, katechetka w Publicznym Gimnazjum im. K.K. Baczyńskiego w Jasieńcu.